

Adatok Bánffy Dénes tragédiájához.

Bánffy Dénes szomorú sorsáról költők és történetírók sokszor és sokat írtak, de még mindig nincs ez a tárgy egészen kimerítve. A Teleki Mihály levelezése eddig megjelent köteteiben magának Bánffy Dénesnek leveleiben találunk olyan helyeket, melyek azt engedik sejtetni, hogy a bukást megelőzőleg már több évvel kezdett gyűlni Bánffy feje felett a vészes felhő. Különösen Bánffynak a fejedelemhez, Apafihoz való viszonya vonja magára figyelmünket.

Bánffy Dénes 1659 szeptemberben Bethlen Mihály özvegyével, Bornemisza Katával kötött házassága által lett sógora az akkor tatár rabságban sínylődő Apafi Mihálynak, kinek felesége, Bornemisza Anna fiatalabb testvére volt Bornemisza Katának.

Bánffy Dénes őszintén igyekezett sógorának, Apafi Mihálynak a tatár rabságból kiváltására. 1660 júliusban Telekit szólítja fel, hogy szerezzen e célra kölcsön Báthory Zsófiától bárcsak 1000 tallért; ő kész nemcsak vagyonát, hanem személyét is biztosítékul lekötni és ha az 1000 tallért Apafiné meg nem adja, maga Bánffy fogja megadni. Apafi 1660 november végén érkezett haza, egy évvel később már erdélyi fejedelem volt, de hogy fejedelem maradjon, még le kellett győznie Kemény Jánost. Szemben találta magával e küzdelmében Bánffy Dénest is, a ki nemcsak hogy Kemény János haláláig híve maradt neki, hanem halála után is megmaradt a Kemény-pártban egészen addig, míg német segítséggel a Kemény-párt felülkerekedését remélhette. E remény meghiusulásával 1663 májusban tért meg Apafi hűségére.

Ha Bánffy Dénes Apafival kibékülése után olyan számítással ment ennek udvarába, hogy a fejedelem tanácsában nagy befolyásra teszen szert, csakhamar észre kellett vennie csalódását. Mert alig töltött néhány napot Apafi közelében, már június 5-ikén azt írta a Kővárban maradt Telekinek, hogy a fejedelemtől egyedül csak egy ember tanácsán forog a dolog, legfeljebb kettően, Gillányi és Naláczin. Nem is hiszi, hogy ő nagyságok mellett lehessen lakása, természetével és a ratiokkal is ellenkező dolgokat nem subeálhatván. Megismétli ezt június 13-ikán kelt levelében is, hozzátévén, hogy ha valamit kezek alá szólott, a fejedelem és a fejedelemasszony nem vették jó neven, sőt három ízben is intimál-

tatták, hogy hagyjon békét affélének. Kezdetre is már megbánni Erdélybe bejövetelét.

1665-ben az ország nyugati részének a váradi török által zaklatása adott okot a fejedelem és Bánffy közötti viszony elmérgesedésére. Nevezett év augusztusában a fejedelem azt írta Bánffynak, hogy addig nem nyughattak, míg Valkóban törököt nem hoztak, holott Bánffy Bécsben volt, mikor ezt elvégezték. Apafi levelére Bánffy ezt írja Telekinek: „Látom, engem ő nagysága szamaránál is alább valónak, rossz embernek tart. Ehez én nem szoktam volt.” A sebesvári állapotokról írt levelét Apafinak Bánffy csodásnak tartotta s indignálódva azt válaszolta, hogy e levelet ő nagysága előtt fogja az összegyűlt uraknak bemutatni. Apafi fenyegetést látott ebben a válaszban, éktelen düh fogta el, úgy, hogy nem bírt magán uralkodni s a megijedt fejedelemasszony és Gillányi sürgősen írtak Telekinek, hogy a fejedelem Bánffynak írt válaszát, melyet Telekihez dirigáltak, szakassza fel, olvassa el s ha úgy látja jónak, Bánffynak ne adja meg; ő maga pedig minden dolgát félre téve, siessen udvarhoz és a fejedelmet csendesítse. Hogy miként sikerült Telekinek a dolgot elsimítani, Teleki levelezésében nem találunk reá adatot, de Bánffy szeptember 2-ikán is Kalotaszegnek a török által megraboltatásáról írva Telekinek, azt mondja: „Én már írni sem merek efféléről, holott böcstelenségnél egyéb hasznát nem vöttem eddig is.”

1667-ben Zólyomi Miklósnak Törökországba szökése következtében élesedik ki a helyzet. A porta befogadta a szökevényt és Apafinak megrendelte a Zólyomi jószágainak visszaadását. A visszakövetelt jószágok között volt Gyalú is, a melybe Bánffy már behelyezkedett és a melyre — mint Telekinek írja egyik levelében — már sok ezer tallért költött. A fejedelem elébb Szent-Mártont, majd Szamos-Újvárt ajánlotta fel kárpótlásul, de Bánffy keveselte egyiket is, másikat is; ki is jelentette október 24-ikén írt levelében Telekinek, hogy Gyalúból ki nem megyen, valamíg lábbal ki nem vonszsák belőle. A fejedelemasszonynak a kárpótlás tárgyában írt levelét megtekintésre Telekinek küldi, de visszakéri: megtartja örök emlékezetre. Elkeseredve teszi hozzá: „Ha lehetne, ma szállanék koporsómban.” Végre is a porta megelégedvén Apafi azon jelentésével, hogy Hunyadból a Zólyomit illető részt ennek embere gondviselése alá adta és megszűnván Gyalú visszaadását is követelni, ez a jószág a Bánffy kezében maradt.

1670-ben és 1671-ben a Teleki Mihály levelezésében nem találunk konkrét okot, a mi Bánffyt panaszra indíthatta volna, de azért ezen években is több levelében panaszolkodik a fejedelemnek vele szemben tanúsított magatartása miatt. A többi ilyen helyek mellőzésével csak két levelét kívánjuk felemlíteni. 1670 október 13-án kelt levelében a fejedelmi udvarból vett egy figyelmeztető levél tartalmát közli Telekivel, a melyben ezt

is találjuk: „Vigyázzon (t. i. Bánffy) maga dolgaira, mert ő nagyságának oly nehéz szavai voltak Kegyelmed ellen, kit ember gondolni sem tudna.“ 1671 januárius 31-ikén kelt levelében Bánffy felemlíti, hogy Bethlen Miklós öt felkeresvén, ezeket beszéli: „Maga apja udvarnál volt olykor, mikor én is a németek felől való hírekről írtam volt ő nagyságának és hogy a várakat muniálná ő nagysága. Urunk levelemet sem olvasván csak meg, ha az atyja nem lött volna, igen alkalmatlan választ vöttem volna, holott az ideki való közönséges dolgokhoz is ő nagysága az én személyemre való nehézségből fog ily idegen lenni. Sok egyéb circumstantiákból is akarta ő kegyelme insinuálni azt, ő nagyságának mely rettenetes nehézsége ellenem; sőt ugyan in confidentia intimálta, hogy magamra vigyázzak.“ Bánffy azon kérdésére, hogy Bethlen János miért nem csendesítette ő nagyságát, ez volt Bethlen Miklós válasza: „Az sem bátorságos lehetett, mert az ilyen dologban ember néha más barátjával akarván jól tenni, azt sem cselekedheti s magának is kárt teszen. Egy szóval minden szavai arra czéloztak, hogy urunk én reám halálosan haragszik.“ Bánffy írja Telekinek, hogy Naláczinak is megírta Bethlen Miklós beszédét, de kéri, hogy ne adják tovább. Azonban vagy Teleki, vagy Nalácsi szavá tette e dolgot a fejedelem vagy fejedelemasszony előtt, a ki kérdőre vonta Bethlen Miklóst; e kérdőre vonással áll kapcsolatban az a három levél, melyeket alább 1. 2. 3. szám alatt közlünk.

Bánffy Dénes szeretett kérdetlenül is tanácsot adni, de Apafi nem mindig követte az ilyen tanácsokat. Bánffy tanácsainak mellőzését zokon vette s több levelében panaszolkodik Telekinek, hogy a fejedelem az ő tanácsait contemnálja, gonosz akarói pedig megbuktatására igyekeznek. Figyelmet érdemel e tekintetben 1672 július 16-ikán Telekihez írt levelének ez a mondata: „Engem az pogány hazámhoz és ő nagyságához való hűségemért gyűlöl s az az nehéz, egyikhez sem bizhatom“. Tisztában kellett lenni tehát helyzetével, mégis mikor az ellene alakult liga 1674 november közepén megtámadta, a támadás váratlanul érte, készületlenül találta. Zavart lelkiállapotában november 18-ikán a fejedelemnek levelet ír, melyben a fejedelem jó szolgájának, igaz hívének mondja magát, ő az éjjel megindul s mire Isten segíti, elköveti a fejedelem árulói ellen.¹ Apafi november 20-ikán azt válaszolja Bánffynak, hogy a most kezdődő országgyűlésen vérontás nélkül akarja ezt a dolgot elintézni; Bornemisza Anna pedig azt írja, hogy az ország előtt törekedni fog mellette és hiszi is, hogy véghez viheti dolgát. Mind a ketten figyelmeztetik, hogy a fegyveres fellépés szándékáról mondjon le. De ugyanazon napon úgy a fejedelem, mint a fejedelemasszony külön kiállított biztosító levélben arra kötelezik magukat, hogy a tanács-

¹ E levél „Teleki Mihály levelezése“ sajtó alatti VI. kötetében jelenik meg.

urak és az ország más rendei mellől a Bánffy Dénes kedvéért el nem állnak, sőt inkább ellene mindenekben egyetértenek.²

1.

Keresd, 1671 februárius 18.

Bethlen Miklós Bánffy Dénesnek.

Mint kedves bizodalmas uramnak kötelesen szolgálók és Istentől minden áldásokat kívánok Kegyelmednek kedvesivel együtt.

Reméltelen hír érvén engemet, rendkívül való írásommal kell Kegyelmed előtt megjelennem; de elmulatnom lehetetlen. Micsoda fatum vitt engem minap Kolosvárra, Kegyelmed is mit írt azután udvarhoz az én nevem említésével, azt tudja Kegyelmed és az Isten. Elég az, nekem valóba nagy galyibám vagyok, mert asszonyunk méltóságos házából jött oly hír, hogy Kegyelmed olyat írt volna ő Nagyságoknak, nem tudom, urunknak-é, vagy asszonyunknak (de asszonyunknál volt az levél s ő Nagysága, úgy értettem, conserválni is fogja mindaddig, míg münket ketten confrontáltat), hogy én ijeszteitem volna el Kegyelmedet az udvarhoz menéstől. Ez mely távul legyen az igazságtól, tudja Isten, az Kegyelmed lelke s én is, hogy inkább azt jóvallottam, hogy Kegyelmed udvarhoz menni ne késsék. Am azt is mondá Kegyelmed, nem késik Doboka vármegyei szék és Somlyai útja után s az kis gróf³ dolgai is had igazodjanak Kegyelmed jelenléte nélkül. Ez akár mint legyen, kérem Istenért Kegyelmedet, tudósítson, mihez tartsam magamat. Én vagy casu, vagy szántsándékkal Kegyelmed alkalmatosságával szenvedem az ő nagysága nehézségét. Bizony Kegyelmed cavalieri tisztí azt kívánja, sőt az Kegyelmed lelkeismereti is azt dictálja, hogy az mit Kegyelmed miatt méltatlan szenvedek, abból maga menten ki, mert tudja az Isten s az én lelkem, az mű kegyelmes urunkhoz való hűségemet és Kegyelmedhez való confidentiámot mindenkor az lelkiismeret reguláival mértem s úgy mértéklettem, hogy egyiket se bántsam meg ily rúttul, az mint vádoltatom. Kegyelmed jóakarátját és mint ilyen peremptoria causába bizonyos imformatioját várván Kegyelmednek, maradok

Kegyelmed köteles szerencsétlen szolgálója

Keresd, 18. Februarii 1671.

Bethlen Miklós mpr.

Külczíme: Tekintetes nemzetes losonczy Bánfi Dienes uramnak etc. nekem kedves bizodalmas uramnak adassék.

(Két példányban. Egyik Bethlen Miklós sajátkezű írása, a másik ennek egykorú másolata. Miss. 789. és 1071.)

² A fejedelmi és fejedelemasszony Bánffynak írt levelét és a fejedelemasszonyoknak a rendek részére kiállított biztosító levelét 4. 5. 6 szám alatt mutatjuk be. Apafi biztosító levelét közölte Szilágyi Sándor az Erdélyi Országgyűlési emlékek XV. k. 444. 445. lapjain.

³ Gróf Tökölyi Imrét érti, ki 1670 végén menekült a németek üldözései elől erdélyi területre. Birtokigyei — köztök a huszti — elintézéséről van itt szó. Husztban, valamint Vajda-Hunyadban a gróf Tökölyi István árvái, Barkóczi Sándorné és Zólyomi Miklós voltak a törvényes örökösök.

2.

Keresd, 1671 februárius 18.

Bethlen Miklós Gillányi Gergelynek.

Mint kedves bizodalmas komám és sógor uramnak, ajánlom Kegyelmednek köteles szolgálatomat stb.

Az estve érkezvén ide Keresdre apám uram szolgálatjára, látogatására, csudálkozván szomorúan is értettem felőlem az mi kegyelmes asszonyunk előtt forgott oly hírt, melyet (minthogy okot is reá soha nem adtam) sem reménlettem, még álmomban sem láttam, hogy rajtam történhessék, mert bizony oly scholában tanultam s az ki engem ismer, külömben sem tapasztalja, soha fecsegő, hírhordozó ember nem voltam s nagy országos dolgokban való titkok forgottak néha kezem között, én tülem más soha bizony affélét ki nem vött, úgy hogy az mostani galibámat nem egyébnek, hanem az én Istenem világi hivságot megutáltató próbáinak és noha tudtomra senkinek véteni nem igyekezem, ellenem jó akaróim practicalásának kell tulajdonítanom s abban veszedelmesnek is látom dolgomat, hogy énnekem ő Nagyságok előtt sem ismeretségem, sem hitelem oly derekas nem lévén, akármely jámbor, ha merő szent Pál volnék is, de ha ezt az én gonosz szerencsém megindította, nem szünik tudom meg; melyben nagy példa előttem mostan még élő szerelmes atyám, ki ifjúságában noha ártatlan, de sokat szenvedett affélét és sok esztendőig gátoltatott az akkori fejdelmek előtt előmenetele, míg Isten napfényre hozta ártatlanságát. Én ugyan, édes Komám uram, azon nem búsulok, ha ennél soha előbb nem megyek is, sőt ha hátrébb megyek is, nem felette törődem rajta, megelégedve levén lelkem ismereti tisztaságával, az én kicsinyemben való csendes étellel; de azt bizony szégyenlem, hogy oly vétékkel vádoltatom, mely nem hogy nemes vérű tisztességes férfiu emberben, de tisztességes asszony emberben sem elszenvedhető. Ám annak felette tudom az Salamon mondását Prov. 16. v. 14. „az királyok haragját halálok követi“ s így az ő Nagyságok nehézségén valóban búsulok; de bizom az Istenre, az üdöre és az ő Nagyságok kegyelmességére, assecurálván mind Kegyelmedet, mind Kegyelmed által ő Nagyságokat, hogy mind Istenem úgy legyen kegyelmes, mind lelkem ismereti csendes, az mely igazán ezeket írom ide alább. Ennél az hitnél többet én rajtam senki sem kívánhat, én is többet nem adhatok. Igaz dolog, én Kolosvárra mentem az minapi törvényes székre. Odamenetelemnek oka volt az kolosváriakkal való adósság, kit meg is adnak fl 200 valami nagy sapalódással. Azon alkalmatossággal nem privatim, sem igen titkon, hanem az székházban, mikor perlettek, az ablakban fordulván beszélgettünk Bánfi Dienes urammal ketten jó ideig, melyet mind megírnom hosszú volna. Elég az, hozá ő Kegyelme elő, hogy az végházak mely rossz provisioval vadnak. Szamosujvár, Kővár, Huszt mind egyből-másból s élésből is mely rosszúl vagyon, melyet ő kegyelme kötölessége szerint az fennforgó hírekkel együtt egy nehányszor megirt ő Nagyságoknak, de vagy kedvetlen, vagy igen vékony válasza lött; nem tudja mire vélni. Én mondam, hogy ha ő Kegyelme nem tudja okát, én inkább nem tudom, mindazonáltal az mivel tartozik ő Kegyelme, csak kövesse el, ezután is ő nagyságokat tudósítsa, ne múltják ő Kegyelmen. Mondá ő Kegyelme, némely napi efféle levelére lött ő Nagysága válaszát úgy íftele Teleki uram, hogy Bethlen János uram

stylusa volna és ő Kegyelme forogván most udvarnál többet, efféle közönséges jóra tartozó dolgokban illenék ő kegyelmének kiváltképpen segíteni, hogy az én privata personámnak valami kedvetlensége miatt (noha látja az Isten, az én lelkemet úgy boldogítsa ő Felsege, tiszta hű indulattal voltam örökké s vagyok is ő nagyságokhoz) az publicum valami kárt ne valljon etc. Mondám én, lehet hogy apám uram stylussa, mert ha udvarnál volt, akkor urunk parancsolatjából irathatott, de vagyon-e valami kivető benne? Mondá ő Kegyelme, nem igen ugyan, de úgy tetszik, mégis komám többet segíthetne. Én mondám arra, úgy hiszem, valamit urához, hazájához való kötelessége dictál, semmit el sém mulat s Kegyelmednek is, bizonynyal hiszem, szolgálni akar inkább, mint véteni; de én csak arra kérem Kegyelmedet, sem az én atyám felől, sem felőlem idegeny ítélettel ne legyen, mert bizony az én atyám semmiben sem oka Kegyelmed kedvetlenségének (czéloztam ez szómmal arra, hogy nem apám uram oka az huszti változásnak).⁴ Azomban menjen végére Kegyelmed udvarnál levő jóakaróitól, ne én tőlem, minthogy én bizony udvarnál igen ritkán vagyok, az atyámnál is bizony majd ritkábban, mintsem kellene talán; azomban alkalmaztassa mind szavait, írásit, mind dolgait úgy Kegyelmed, hogy nagy submissio legyen benne, sőt hivatlan is menjen el hamar udvarhoz, nem fogja megbánni. Erre mondá: Kegyelmed jó tanácsát, édes Őcsém uram, igen kedvesen veszem, eddig is azt követtem, ezután is azt cselekszem. Im Dobokában leszen szék, onnét Somlyóban is kellene tekintenem, de bizony nem késem emberemet küldeni udvarhoz s magam is elmenni. Eddig is elmentem volna, de azt akarám eltávoztatni, most levén ott az kis gróf, annak fennforgó dolgaiban való elegyedéssel ne vádoltassam, kivált hogy amaz huszti átkozott állapot fenn volt. Ez volt fundamentuma, veleje az beszédnek. Volt sok szó ezenkívül, de ez az summája. Mit írt legyen már Bánfi uram udvarhoz, azt én nem tudom, nem is hiszem, éppen velem mentette volna magát; de én, az mint feljebb is hittel írák, egyebet ennél nem mondtam; ha Isten udvarhoz viszen, szóval is ennél egyebet nem mondok. Kegyelmed ártatlan igyemet ő Nagyságának repraesentálja, legyen az én jó Istenem dispositioja, az ki az királyok szívet is, mint az vizet kezében tartja Prov. 22. X. §. Kegyelmed jóakaróját megszolgálni igyekezem, komája és szolgája maradok Kegyelmednek, míg élek.

Keresd, 18. Februarii 1671.

Bethlen Miklós.

Nem bánom, édes Komám uram és kedves Sógor uram, ha asszonyunknak ő Nagyságának ez levelemet megmutatja is, sőt azt akarom, ha Kegyelmednek is úgy tetszik.

(Egykorú másolat két példányban. Miss. 1071.)

⁴ Annak, hogy Bánffy pénzéért Husztot nem kaphatta meg. Előbb odaígérték, utóbb az ígéretet a fejedelem visszavonta. Bánffy Dénes 1670 október 15-ikén kelt levele szerint Bethlen Jánosné piszkálta meg a fejedelemasszony előtt a huszti dolgot s ezzel ütötte el a Bánffy Dénes kezéről. (Teleki M. levelezése V. k. 376. 377 l.)

3.

Örményes, 1671 februárius 20.

Bánffy Dénes Bethlen Miklósnak.

Szolgálók Uram Kegyelmednek és Istentől minden jókat kívánok kedvesivel együtt.

18. praesentis Keresdről írt Kegyelmed levelét az estve vöttem, abban való írását csudálva olvastam, holott azon dologról, mely miatt, írja Kegyelmed, ő Nagyságoknak nagy nehézségét szenvedji, bizony álmot sem láttam olyan formában, nem hogy urunknak, vagy asszonyunknak írtam volna felőle. Igaz dolog, Uram, az Kegyelmed beszédi bizony behatottak, holott uram nehézségét semminek nem tartom, de sem írással, sem izennel, sőt csak gondolattal is hogy ő Nagyságoknak azon materiárul írtam, avagy jelentettem volna valamit, olyanra nem emlékezem s nem is volt semmi benne; valahol vötte Kegyelmed azt az informatiót. Melyhez képest, édes Öcsém uram, Kegyelmed applicatioját is, hogy én érettem szenvedné az ő nagyságok nehézségét, magamra nem vehetem, annál inkább kimenteni is belőle Kegyelmedet nem engemet illet (másképpen minden rendes dolgokban való szolgálatra köteles atyjafiának s szolgájának ismervén Kegyelmed engemet). Csudálom is, édes Öcsém uram, oly hamar hitte, annál inkább arczczal fordította reám azon dolgot, holott már én is az gyermek korból kiköitem s az sok nyavalya is megtanított s bizony urunknak még az közönséges dolgokról is gondolkodva s óvást írok, annál inkább az magamat illető dolgokról. Egyébiránt, Uram, mint ilyen méltatlan szenvedésem között nem lehetetlen valamely jóakaró uramnak s bizott barátomnak nem panaszkodtam volna azon dolgokról, kiket Kegyelmedtől érttem vala, holott Isten s az ő szent angyali és sok jámborok tudják, hogy én kegyelmes uramnak nem vétettem, az kiért ő nagyságok én reám neheztelnének. Nyilván van egyébiránt előttem némely nem jámboroknak sokféle istentelen mestersegek, de megfizet Isten azoknak is, az kalendárium sem ír jót felőlök. Én, édes Öcsém uram, nem késem udvarhoz menni Isten kegyelmességéből s elhítem, Kegyelmed is az gyűlésre legalább oda fog járni; ott is kitanulhatja, hogy nem igazán informálták Kegyelmedet az én írásom felől. Ezzel Istennek ajánlom, Uram, Kegyelmedet.

Örményes, 20. Februárii 1671.

Kegyelmednek jóakaró atyjafia, kész szolgálja
(Egykorú másolat két példányban. Miss. 1071.)

4.

Gyulafehérvár, 1674 november 20.

Apafi Mihály Bánffy Dénesnek.

Michael Apafi stb.

Spectabilis Magnifice fidelis nobis syncere dilecte, salutem et gratiam nostram.

Kegyelmed levelét, tudósítását, hűségének declarálását is kegyelmesen vettük. Mi is igen csudálkozva és búsulva értettük azon alkalmatlan dolgot. Az mi már megesezt, azt vissza nem húzhatjuk, de csak Kegyelmed hozzánk való igaz hűségében s hazájához való kötelességében maradjon meg s az ellen ne cselekedjék s az fegyverkezésnek hagyjon békét. Ugyanis az mi és ország szolgálival mi és az ország ellen fegyverkedni sem keresztyénség, sem becsület, sem eszesség nem volna. Emlékezzék meg Kegyelmed hitiről, reversalissárol, az mi és ország szolgálainkat bocsássá kit-kit az maga helyé-

ben, vigyázzanak az ország és mi rendelésünk szerint; ebben Kegyelmed egyebet ne cselekedjék, parancsoljuk. Már az statusoknak jó része itt lévén, az nagyobb részéhez tekintetes nemzetes meghítt úr hivünköt Rédei Ferencz uramat küldtük, úgy hiszszük, óránként ide érkeznek. Ezen dolgot s metust vérontás nélkül akarjuk eligazítani s valaki az vérontásnak oka lészen, Isten előtt is számot ad, de mi is kemény amimadversioban veszszük s úgy is hiszszük, csak Kegyelmed csendesedjék, ezt mi vérontás nélkül is eligazíthatjuk. Nec secus facturi etc.

Albae, 20. Novembris 1674.

A másolat élén: Bánfi Dienes uramnak írt levél párja Urunk neve alatt. (Egykorú másolat. Miss. 312.)

5.

Gyulafehérvár, 1674 november 20.

Bornemisza Anna Bánffy Dénesnek.

Édes Sógor uram.

Kegyelmed levelét el vettem, ki nem írhatom az én édes nénémén történt dolgot, de Isten rendelésének engedniünk kell. Édes Sógor uram, az Istenért kérem Kegyelmedet, az fegyverkezésnek hagyjon békét. Én az ország előtt is, ide gyülekezvén ő Kegyelme, már jó része itt lévén, törekedem Kegyelmetek mellett; úgy hiszem, véghez vihetem ő Kegyelme előtt Kegyelmed dolgát. Uram ő kegyelme, hogy Kegyelmed fegyverkedni akar, bánja s ha ebbeli szándékát le nem teszi, igen igen megharagszik, nehéz lészen megcsendesítenem. Édes Sógor uram, csak Kegyelmed könyörgéssel fogjon dolgához, úgy jobb kimenetelit várom dolganak, de máskint nem biztatom Kegyelmedet.

Albae, 20. Novembris 1674.

A másolat élén: Asszonyunk neve alatt. (Egykorú kézirat, az elébbivel egy papiron Miss. 312.)

6.

Gyulafehérvár, 1674 november 20.

Én Bornemisza Anna, Erdélyországának fejedelemasszonya, bevén eszemben mind mostan uram ő Kegyelme mellé gyülekezett böcsülletes tanácsi rendeknek s mind másutt öszvegyülekezett böcsülletes tanácsi rendeknek, vármegyék és székek fő fő tiszteinek és több főrenden levő hazafiainak hozzánk való igaz hűséget: jó lélekismérettel bizonyossá tészem ő kegyelmeket, hogy én Bánfi Dienes kedviért el nem állok ő Kegyelme mellől, sőt inkább ellene mindenekben ő Kegyelmeikkel egyetértek, ide értvén minden szolgálmat, vármegyékben, székekben, városokban, várakban lévő fő és nemesi rendeket több vitézlő hiveinkkel edgyütt, melynek nagyobb erősségére adom ez assecuratiomat, pecsétemmel és kezem írásával megerősítvén.

Fejérvárott, die 20. Novembris anno 1674.

P. S. Mindaddig, míglen ő Kegyelme uram ő Kegyelme s hozzánk való hűségekben megmaradnak.⁵

(Két példányban, egyik a fejedelemasszony kezével javított fogalmazvány. Miss. 312. — Mind a hat levél a széki gróf Teleki-nemzettség marosvásárhelyi levéltárában.)

(Kolozsvár.)

Dr. Gergely Sámuel.

⁵ Hasonló tartalmú biztosító levelet állított ki a fejedelem is. Közölte Szilágyi Sándor az Erdélyi Országgyűlési Emlékek XV. k. 444—445. l.